

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Polityka młodzieżowa na Bałkanach Zachodnich jako część programu innowacji dla Bałkanów Zachodnich”

(opinia z inicjatywy własnej)

(2022/C 443/06)

Sprawozdawca: **Ionuț SIBIAN**

Współsprawozdawca: **Andrej ZORKO**

Decyzja Zgromadzenia Plenarnego	20.1.2022
Podstawa prawna	Art. 52 ust. 2 regulaminu wewnętrznego Opinia z inicjatywy własnej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Stosunków Zewnętrznych
Data przyjęcia przez sekcję	9.6.2022
Data przyjęcia na sesji plenarnej	13.7.2022
Sesja plenarna nr	571
Wynik głosowania (za/przeciw/wstrzymało się)	165/2/1

1. Wnioski i zalecenia

1.1. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny (EKES) dostrzega postępy w opracowywaniu solidnych ram polityki młodzieżowej i zachęca rządy krajów partnerskich z Bałkanów Zachodnich do dalszych inwestycji w politykę na młodzieżową opartą na dowodach i podejmującą wyzwania związane z rozwojem młodzieży. Jego zdaniem, aby zapewnić pomyślny zrównoważony rozwój w społecznościach lokalnych, konieczne jest, by zmiany instytucji, programów i polityki opierały się na poglądach młodych ludzi na temat rozwoju społecznego. Ponadto jest przekonany, że wystarczające i przejrzyste środki budżetowe przeznaczone na rozwój polityki młodzieżowej są warunkiem wstępnym ułatwienia pozytywnych zmian i poprawy sytuacji młodych ludzi.

1.2. EKES zachęca rządy państw Bałkanów Zachodnich do śledzenia kluczowych dokumentów Unii Europejskiej (UE) dotyczących polityki młodzieżowej, do dalszego rozwijania krajowych strategii politycznych na rzecz młodzieży oraz do umożliwienia młodym ludziom udziału w kształtowaniu polityki.

1.3. EKES uważa, że systematycznie gromadzone wysokiej jakości dane wrażliwe dotyczące młodzieży są warunkiem wstępnym świadomej polityki i środków wsparcia dla młodych ludzi, zwłaszcza dla grup młodzieży znajdujących się w trudnej sytuacji. W szczególności należy znacznie usprawnić system gromadzenia i przetwarzania danych związanych ze społecznym wymiarem uczestnictwa młodzieży⁽¹⁾.

1.4. EKES jest zdania, że w walce z ubóstwem i dążeniu do poprawy jakości kształcenia kluczowe znaczenie ma zaangażowanie partnerów społecznych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego, aby przeprowadzić szerszą reformę mającą na celu poprawę praw socjalnych i perspektyw młodych ludzi. Partnerzy społeczni i inne organizacje społeczeństwa obywatelskiego powinni odgrywać większą rolę w dialogu na temat reform społecznych i gospodarczych. Bezpośrednie wsparcie ze strony UE powinno zapewnić uwzględnienie poglądów partnerów społecznych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego.

1.5. EKES wzywa do wzmocnienia programów UE i struktur regionalnych w celu dotarcia do większego grona młodych ludzi na Bałkanach Zachodnich i zapewnienia im możliwości kształcenia, mobilności, wolontariatu i zatrudnienia.

⁽¹⁾ Ana and Vlade Divac Foundation, *Youth Participation Index for 2020* [Wskaźnik uczestnictwa młodzieży do roku 2020], s. 31.

1.6. EKES wzywa do położenia większego nacisku na kształcenie i szkolenie zawodowe poprzez połączenie systemów przygotowania zawodowego z nauką akademicką na poziomie średnim i wyższym. Uważa, że należy zacieśnić powiązania między strategiami politycznymi w zakresie kształcenia i szkolenia a środowiskiem biznesu oraz położyć większy nacisk na kompetencje niż na kwalifikacje.

1.7. EKES z zadowoleniem przyjmuje Plan gospodarczo-inwestycyjny dla Bałkanów Zachodnich, w którym wzywa się do zwiększenia uczestnictwa w rynku pracy, zwłaszcza ludzi młodych i kobiet, grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji oraz mniejszości, szczególnie Romów. Realizacja Planu gospodarczo-inwestycyjnego dla Bałkanów Zachodnich powinna przynieść jak największe korzyści młodym ludziom.

1.8. EKES wzywa do wdrożenia gwarancji dla młodzieży na Bałkanach Zachodnich zgodnie z zaleceniami Rady w sprawie wzmocnionej gwarancji dla młodzieży⁽²⁾.

1.9. Aby wdrożyć gwarancję dla młodzieży na Bałkanach Zachodnich, EKES wzywa do zwiększenia potencjału publicznych służb zatrudnienia i ich pracowników w krajach regionu.

1.10. EKES zwraca uwagę na znaczenie współpracy między różnymi partnerami dla rozwiązania problemu bezrobocia młodzieży. Partnerstwa powinny być nawiązywane na wszystkich szczeblach władzy, między podmiotami realizującymi program gwarancji dla młodzieży a odpowiednimi zainteresowanymi stronami, takimi jak partnerzy społeczni, instytucje edukacyjne i szkoleniowe, organizacje młodzieżowe i inne organizacje społeczeństwa obywatelskiego.

1.11. EKES sądzi, że należy zwrócić uwagę na budowanie zdolności partnerów społecznych oraz rozwój dialogu społecznego i rokowań zbiorowych, a także je wspierać w celu poprawy niepewnych warunków pracy i jakości miejsc pracy. Wzywa również partnerów społecznych na szczeblu krajowym i sektorowym na Bałkanach Zachodnich, by aktywnie angażowali młodych ludzi we wszystkie swoje działania, w tym w rokowania zbiorowe.

1.12. Biorąc pod uwagę możliwości związane z ogłoszeniem 2022 r. Europejskim Rokiem Młodzieży, EKES jest przekonany, że sprostanie wyzwaniom stojącym przed młodymi ludźmi i zbliżenie do nich Europy powinno dotyczyć młodych ludzi mieszkających nie tylko w UE, lecz także we wszystkich krajach partnerskich na Bałkanach Zachodnich.

1.13. EKES zachęca UE i jej partnerów z Bałkanów Zachodnich, by – zgodnie ze strategią UE na rzecz młodzieży – wprowadziła narzędzie oceny wpływu dotyczącego młodzieży, tak zwany test wpływu polityki UE na młodzież. Zapewniałby on uwzględnienie młodzieży w procesach kształtowania polityki, a także umożliwiłby opracowanie lepiej ukierunkowanych strategii politycznych i wskazanie środków łagodzących niezbędnych do uniknięcia negatywnego oddziaływania na młodych ludzi.

1.14. EKES uważa, że rządy krajów partnerskich na Bałkanach Zachodnich muszą dołożyć starań, by współpraca regionalna stała się priorytetem politycznym. Wspierając transformację i krzewiąc współpracę regionalną jako priorytet polityczny, UE powinna wspierać Bałkany Zachodnie w określaniu kluczowych obszarów i dróg, które mogłyby sprzyjać zmianom z myślą o obywatelach na całym Bałkanach Zachodnich, a zwłaszcza o młodych ludziach.

1.15. We wnioskach ze szczytu Bałkanów Zachodnich w Berlinie w 2021 r. w ramach procesu berlińskiego⁽³⁾ podkreślono potrzebę wzmocnienia organizacji i sieci młodzieżowych. EKES zachęca Komisję Europejską, by dalej analizowała sposoby wspierania na szczeblu regionalnym odpowiednich struktur młodzieżowych, np. krajowych rad młodzieżowych i młodzieżowych organizacji patronackich na Bałkanach Zachodnich, co umożliwiłoby regionalny dialog na temat polityki młodzieżowej.

---

(2) Zalecenie Rady z dnia 30 października 2020 r. w sprawie pomostu do zatrudnienia – wzmocnienia gwarancji dla młodzieży oraz zastępujące zalecenie Rady z dnia 22 kwietnia 2013 r. w sprawie ustanowienia gwarancji dla młodzieży (Dz.U. C 372 z 4.11.2020, s. 1).

(3) Szczyt Bałkanów Zachodnich w ramach procesu berlińskiego, szczyt w Berlinie 2021, wnioski przewodniczącego.

1.16. EKES jest zdania, że niezbędne są dalsze wysiłki na rzecz wzmocnienia edukacji i reprezentacji politycznej młodych ludzi zarówno w ramach głównego nurtu polityki, jak i struktur młodzieżowych, np. krajowych rad młodzieżowych, rad lokalnych lub gminnych. Zachęca zatem instytucje UE do dalszego wspierania Bałkanów Zachodnich w zwiększaniu udziału młodzieży.

1.17. EKES z zadowoleniem przyjmuje fakt, że w programie innowacji dla Bałkanów Zachodnich przewidziano dalsze działania wspierające zaangażowanie młodzieży we wszystkie programy UE obejmujące badania naukowe, innowacje, edukację, kulturę, młodzież i sport. Biorąc pod uwagę pozytywny związek między mobilnością edukacyjną lub szkoleniową a zaangażowaniem obywatelskim i politycznym młodych ludzi, dalsze wysiłki w tym zakresie mogą doprowadzić do zwiększenia udziału i zaangażowania młodzieży.

1.18. EKES ponownie podkreśla znaczenie młodych ludzi dla przyszłości Bałkanów Zachodnich, w związku z czym istotne jest podjęcie konkretnych działań w celu przekształcenia tego regionu w miejsce oferujące młodym ludziom perspektywy na przyszłość i możliwości, co pozwoli im tam pozostać i rozwijać się⁽⁴⁾. Niezwykle ważne jest, by w odpowiednim czasie włączyć młodych ludzi w opracowywanie i wprowadzanie zmian społecznych i politycznych.

2. Wstęp

2.1. Według Eurostatu⁽⁵⁾ łączna liczba młodych ludzi na Bałkanach Zachodnich wynosi około 3,6 miliona, co stanowi około 21 % całkowitej liczby ludności. Kosowo^(*) ma największy udział młodzieży w całej populacji (26,29 %), następnie Albania (23,4 %), Bośnia i Hercegowina (20,37 %), Macedonia Północna (20,32 %), Czarnogóra (19,49 %) i Serbia (16,8 %). Stosunek liczby mężczyzn do kobiet w populacji młodzieży jest podobny we wszystkich krajach partnerskich Bałkanów Zachodnich, przy czym populacja młodzieży męskiej jest nieco większa: 51,16 % populacji młodzieży na Bałkanach Zachodnich stanowią mężczyźni, a 48,84 % – kobiety⁽⁶⁾.

2.2. Partnerzy z Bałkanów Zachodnich poczynili znaczne postępy w zakresie dalszego ustanawiania i konsolidowania ram polityki młodzieżowej, przyjmując odpowiednie przepisy, strategie i plany działania. Nie opracowano jednak jeszcze w pełni funkcjonalnego systemu na rzecz młodzieży, który zapewniłby jej skuteczne upodmiotowienie, zaangażowanie i udział w procesie podejmowania decyzji. Istnieją różne słabości, począwszy od szerszych kwestii politycznych i braku gotowości do nadania młodzieży priorytetowego znaczenia w polityce międzyinstytucjonalnej i międzysektorowej, po bardzo szczególne rodzaje trudności w systematycznym monitorowaniu i ocenie opracowywania i realizacji polityki młodzieżowej, gromadzeniu danych i ich publikowaniu⁽⁷⁾.

2.3. By przyczynić się do dobrostanu młodych ludzi, należy także zwrócić uwagę na przestrzeganie praw dziecka. Zrównoważone działania polityczne w tym zakresie zwiększają dobrostan dzieci i wspierają sprawne przejście w wiek dorastania i młoda dorosłość.

3. Rozwój kapitału ludzkiego

3.1. Poziom i przydatność edukacji mają kluczowe znaczenie dla perspektyw zatrudnienia młodych ludzi, rozwoju kariery zawodowej i włączenia społecznego w regionie. Niemniej systemy edukacji nadal wykazują braki, jeśli chodzi o zaspokojenie potrzeb wszystkich uczniów i wyposażenie młodych absolwentów w odpowiednie umiejętności. Niewystarczające lub nieskuteczne powiązania z innymi kierunkami polityki, takimi jak zatrudnienie, gospodarka, usługi społeczne i ochrona socjalna, grożą wielu dzieciom i młodym ludziom przedwczesnym porzuceniem nauki, wykluczeniem społecznym i ubóstwem⁽⁸⁾.

⁽⁴⁾ Deklaracja końcowa 8. Forum Społeczeństwa Obywatelskiego Bałkanów Zachodnich.

⁽⁵⁾ Podstawowe dane liczbowe dotyczące Bałkanów Zachodnich i Turcji, arkusz informacyjny, wydanie z 2022 r.

^(*) Użycie tej nazwy nie wpływa na stanowiska w sprawie statusu Kosowa i jest zgodne z rezolucją Rady Bezpieczeństwa ONZ 1244/1999 oraz z opinią Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości w sprawie Deklaracji niepodległości Kosowa.

⁽⁶⁾ Rada Współpracy Regionalnej, *Mapping of Youth Policies and Identification of Existing Support and Gaps in the Financing of Youth Actions in the Western Balkans – Comparative report* [Mapowanie polityki młodzieżowej oraz określenie istniejącego wsparcia i luk w finansowaniu działań młodzieżowych na Bałkanach Zachodnich – raport porównawczy], styczeń 2021 r., s. 4.

⁽⁷⁾ Rada Współpracy Regionalnej, *Mapping of Youth Policies and Identification of Existing Support and Gaps in the Financing of Youth Actions in the Western Balkans – Comparative report* [Mapowanie polityki młodzieżowej oraz określenie istniejącego wsparcia i luk w finansowaniu działań młodzieżowych na Bałkanach Zachodnich – raport porównawczy], styczeń 2021 r., s. 4.

⁽⁸⁾ Europejska Fundacja Kształcenia (ETF), *Unlocking Youth Potential in South Eastern Europe and Turkey: Skills development for labour market and social inclusion* [Uwalnianie potencjału młodzieży w Europie Południowo-Wschodniej i Turcji: Rozwój umiejętności na rzecz rynku pracy i włączenia społecznego], 2020.

3.2. Aby zbudować dynamiczną gospodarkę, Bałkany Zachodnie muszą inwestować w wiedzę i rozwój umiejętności młodych ludzi. Reformy systemu edukacji mają kluczowe znaczenie dla postępu działań na rzecz rozwoju⁽⁹⁾. Bałkany Zachodnie nadal muszą poprawić swoje wyniki i zapewnić młodym ludziom nabycie podstawowych umiejętności, a także zmniejszyć różnice w wynikach w stosunku do UE.

3.3. Emigracja z Bałkanów Zachodnich jest od dawna problemem wynikającym z kwestii gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych, zagrażającym perspektywom rozwoju regionu. W dającej się przewidzieć przyszłości utrzyma się ona prawdopodobnie w większości regionu, lecz nie powinno to utrudniać przyjęcia odpowiednich strategii politycznych mających na celu zatrzymanie młodych ludzi w regionie. Ludzie decydują się na wyjazd z różnych powodów, lecz często wynika to z trudności w osiągnięciu wysokiej jakości życia dla siebie i swoich rodzin, jeśli pozostaną w regionie. Drenaż mózgowi zmniejsza kapitał ludzki regionu, który jest niezbędny do wzrostu gospodarczego, a istniejąca infrastruktura społeczna nie jest w stanie poprawić warunków życia tych, którzy pozostają w regionie. Należy również przedsięwziąć odpowiednie środki na szczeblu krajowym w celu zmiany drenażu mózgowi w cyrkulację talentów.

3.4. Odływ ludności pozostaje głównym problemem dla większości krajów Bałkanów Zachodnich, ponieważ wpływa na gospodarkę, społeczne i polityczne perspektywy regionu, który pod względem gospodarczym wciąż pozostaje w tyle za UE. Trudno jest dokładnie określić całkowitą liczbę osób, które opuściły region. Dane pokazują⁽¹⁰⁾, że proces ten nadal trwa. W latach 2012–2018 średnio rocznie 155 tys. osób wyjeżdżało z regionu do kraju należącego do Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD). W samym 2018 r. liczba ta wyniosła 175 tys. osób⁽¹¹⁾.

3.5. Oprócz lepszych perspektyw ekonomicznych za granicą – w badaniach podkreśla się również istotną rolę jakości i wiarygodności instytucji publicznych jako czynnika motywującego do emigracji. Analiza MFW⁽¹²⁾ (z 2016 r.) pokazała, że choć wszystkie kategorie migrantów poszukują lepszych możliwości ekonomicznych za granicą, osoby o wyższych kwalifikacjach motywuje do wyjazdu również jakość instytucji w kraju (korupcja i nepotyzm przy poszukiwaniu zatrudnienia), a osoby o niższych kwalifikacjach przyciągają również większe i bardziej niezawodne systemy świadczeń społecznych za granicą⁽¹³⁾. Wysoki poziom korupcji w regionie jest kluczowym czynnikiem warunkującym odływ migrantów, który pogłębia fakt, że 63 % osób w regionie nie ufa wymiarowi sprawiedliwości i władzy ustawodawczej⁽¹⁴⁾.

3.6. Młodzi ludzie w regionie mają silne pragnienie wyjazdu za granicę w celu uzyskania lepszych możliwości, co przyczynia się do znacznej nadreprezentacji młodych ludzi w ogólnej liczbie emigrantów. Na przykład w Bośni i Hercegowinie, Macedonii Północnej i Albanii ponad 50 % młodych ludzi pragnie mieszkać i pracować za granicą dłużej niż 20 lat, co sygnalizuje potencjalnie znaczące długoterminowe straty z punktu widzenia demograficznej i gospodarczej przyszłości regionu⁽¹⁵⁾. Wysoki poziom migracji młodzieży z Bałkanów Zachodnich wynika w szczególności z niemożności uzyskania przez młodych ludzi dostępu do wysokiej jakości edukacji (oraz ograniczonych możliwości ekonomicznych po uzyskaniu dyplomu), co zmusza wielu do poszukiwania możliwości kształcenia za granicą. W 2018 r. 6 % studentów w wieku uniwersyteckim w regionie podjęło studia za granicą (średnia dla UE wyniosła 3 %).

⁽⁹⁾ Program międzynarodowej oceny umiejętności uczniów (PISA) OECD za rok 2018 pokazuje duże natężenie słabych wyników w nauce (uczniowie, którzy nie osiągają poziomu 2 na skali PISA w czytaniu, matematyce i naukach przyrodniczych) w zakresie kompetencji kluczowych na niemal całym Bałkanach Zachodnich.

⁽¹⁰⁾ Bank Rozwoju Rady Europy, *Social Infrastructure in the Western Balkans – Increasing the region's economic resilience, enhancing human capital and counteracting the effects of brain drain* [Infrastruktura społeczna na Bałkanach Zachodnich – Zwiększenie odporności gospodarczej regionu, poprawa kapitału ludzkiego i przeciwdziałanie skutkom drenażu mózgowi], listopad 2021 r.

⁽¹¹⁾ Dokładność danych dotyczących migracji w regionie Bałkanów Zachodnich jest obciążona różnymi problemami, które ograniczają możliwości dokonywania wszechstronnych porównań między krajami.

⁽¹²⁾ *Emigration and Its Economic Impact on Eastern Europe* [Emigracja i jej wpływ gospodarczy na Europę Wschodnią], 2016.

⁽¹³⁾ Świadczenia społeczne na Bałkanach Zachodnich mogą mieć niepełny zakres, a transfery świadczeń mogą być opóźnione.

⁽¹⁴⁾ Rada Współpracy Regionalnej, *The Balkan Barometer: Public Opinion Survey 2020* [Barometr bałkański: Badanie opinii publicznej 2020].

⁽¹⁵⁾ Lavric, Tomanovic, & Jusic, *FES Youth Study Southeast Europe* [Badanie Fundacji Friedricha-Eberta nt. młodzieży w Europie Południowo-Wschodniej], 2018–2019.

3.7. Infrastruktura społeczna na Bałkanach Zachodnich nie wspiera w wystarczającym stopniu zdolności regionu do rozwoju i utrzymania solidnej bazy kapitału ludzkiego, zwłaszcza w związku z odpływem kapitału ludzkiego wskutek drenażu mózgow. Sektor edukacji w większości krajów boryka się z niedoborem środków i zasobów, co skutkuje nieoptymalnym dostępem do edukacji i jej nieoptymalnymi wynikami. Niewystarczające wyniki kształcenia nie zapewniają z kolei niezbędnych umiejętności, których przyszłe pokolenia potrzebują, aby sprostać wymaganiom istniejących przedsiębiorstw i pomóc w rozwoju nowych.

3.8. Maksymalne wykorzystanie wartości kapitału ludzkiego ma zasadnicze znaczenie dla zwiększenia konkurencyjności i zwalczania bezrobocia. Obecną siłę roboczą trzeba wyposażać w szereg umiejętności przekrojowych, zdolność do adaptacji i przedsiębiorczą postawę, zapewniając przy tym odpowiednie zabezpieczenie społeczne.

3.9. Obecne systemy edukacji i programy nauczania trzeba zreformować i zwiększyć szanse na zatrudnienie wśród młodszych pokoleń, promując kształcenie i szkolenie zawodowe, edukację cyfrową i przedmioty związane z przedsiębiorczością.

3.10. Należy zachęcać młodych ludzi do przedsiębiorczej postawy i wspierać zdobywanie takich umiejętności. Decydenci muszą im zapewnić środowisko sprzyjające zakładaniu własnych firm i stawianiu się przedsiębiorcami oraz wspierać przedsiębiorstwa typu start-up i zapewniać im łatwiejszy dostęp do finansowania.

3.11. W dzisiejszym szybko rozwijającym się świecie niezbędne są: przeciwdziałanie zmianie klimatu, nowe modele biznesowe, potencjał badawczy i innowacyjny oraz opracowywanie nowych rozwiązań technologicznych na potrzeby zielonej transformacji. W tym celu ważne jest, aby zwiększyć liczbę młodych ludzi, zwłaszcza młodych kobiet, posiadających umiejętności w dziedzinach STEM (nauki przyrodnicze, technologia, inżynieria i matematyka) oraz umiejętności cyfrowe.

3.12. Zielona transformacja przekształca istniejące miejsca pracy, niszczy niektóre z nich i tworzy nowe, wymagające nowych, zielonych i cyfrowych umiejętności. System kształcenia i szkolenia musi dostosować się do rosnącego zapotrzebowania na nowe umiejętności. Programy kształcenia i szkolenia powinny być dostosowane do zmieniających się potrzeb przedsiębiorstw oraz do dwójakiej transformacji – zielonej i cyfrowej.

4. Wyzwania dotyczące zatrudnienia ludzi młodych na Bałkanach Zachodnich

4.1. Główne wyzwania stojące przed polityką zatrudnienia ludzi młodych w regionie to: koordynacja zainteresowanych stron na różnych szczeblach władzy i w różnych obszarach polityki (zatrudnienie, edukacja, mieszkalnictwo, usługi zdrowotne); niedociągnięcia w jakości systemów edukacji i w nauczaniu umiejętności wymaganych na rynku pracy; niewydolność w procesie poszukiwania pracy prowadząca do niedopasowania umiejętności i długiego okresu przechodzenia ze szkoły i uczelni do pracy; powszechność niepewnego zatrudnienia w niektórych gospodarkach; niewystarczająca dostępność miejsc pracy dla młodych ludzi; brak placówek opieki nad dziećmi, które wspierałyby powrót kobiet do pracy, oraz wysoki stopień nieformalności.

4.2. Młodzi ludzie na Bałkanach Zachodnich zajmują niekorzystną pozycję na rynkach pracy w regionie. W 2020 r. wskaźnik zatrudnienia młodzieży w grupie wiekowej 15–24 lata wynosił poniżej 27 % w całym regionie Bałkanów Zachodnich, natomiast stopa bezrobocia młodzieży w wieku 15–24 lata wynosiła ponad 26 % (w porównaniu z zaledwie 16,8 % w UE-27 dla grupy wiekowej 15–24 lata), osiągając prawie 50 % w Kosowie ⁽¹⁶⁾.

4.3. Odsetek młodzieży niekształcącej się, niepracującej ani nieszkolącej się (NEET) w grupie wiekowej 15–24 lata wynosi średnio 23,7 % na Bałkanach Zachodnich, od 15,9 % w Serbii do 37,4 % w Kosowie, w porównaniu z zaledwie 11,1 % w UE dla grupy wiekowej 15–24 lata ⁽¹⁷⁾.

4.4. Długotrwałe bezrobocie dotyka prawie dwie trzecie młodych bezrobotnych w Macedonii Północnej, Bośni i Hercegowinie oraz Kosowie, a także dwie trzecie młodych bezrobotnych kobiet w Czarnogórze.

⁽¹⁶⁾ Rada Współpracy Regionalnej, *Study on Youth Employment in the Western Balkans* [Badanie nt. zatrudnienia młodzieży na Bałkanach Zachodnich], 2021.

⁽¹⁷⁾ Rada Współpracy Regionalnej, *Study on Youth Employment in the Western Balkans* [Badanie nt. zatrudnienia młodzieży na Bałkanach Zachodnich], 2021.

4.5. Współczynnik aktywności zawodowej młodzieży był również niższy niż w UE, a w aktywności zawodowej występują duże różnice w traktowaniu kobiet i mężczyzn, co częściowo wynika z braku placówek opieki nad dziećmi dla młodych matek, które chcą wejść na rynek pracy. Różnice w traktowaniu kobiet i mężczyzn znajdują także odzwierciedlenie we wskaźnikach zatrudnienia młodych kobiet, które w całym regionie są niższe od wskaźników zatrudnienia młodych mężczyzn. Tam, gdzie stopa bezrobocia młodzieży jest najwyższa (Bośnia i Hercegowina, Kosowo, Macedonia Północna, Serbia), stopa bezrobocia młodych kobiet przewyższa stopę bezrobocia młodych mężczyzn. Z kolei w Albanii i Czarnogórze stopa bezrobocia młodych kobiet jest niższa od stopy bezrobocia młodych mężczyzn, podobnie jak w UE.

4.6. Młodzi ludzie znajdują się w niepewnej sytuacji na rynkach pracy. We wszystkich gospodarkach regionu młodzi ludzie częściej niż w UE korzystają z umów na czas określony, zwłaszcza w Kosowie i Czarnogórze, gdzie ponad trzy czwarte zatrudnionych młodych ludzi ma tego typu umowę, a w Serbii – ponad połowa. Tego typu niepewne zatrudnienie może negatywnie wpływać na dobrostan jednostek i wydajność gospodarki.

4.7. Zajęcie się potrzebami młodych ludzi powinno stać się priorytetem, także ze względu na wysoką liczbę osób z kategorii NEET. Tym bardziej w czasach kryzysu należy podkreślić potrzebę wprowadzenia środków opartych na przykładzie unijnej gwarancji dla młodzieży. Pomoże to zapewnić młodym ludziom ofertę zatrudnienia, dalszego kształcenia, przygotowania zawodowego lub stażu, a tym samym zaoferuje im rozwiązania i perspektywy oraz przyczyni się do przeciwdziałania drenażowi mózgow.

5. Młodzi ludzie na Bałkanach Zachodnich jako istotna siła we współpracy regionalnej i we wspieraniu integracji europejskiej

5.1. Dobrobyt i konwergencja z UE powinny opierać się na zasadach inkluzywności, zaufania i współpracy. EKES zwraca uwagę, że przeprowadzając reformy związane z wymogami UE i wdrażając plany inwestycyjne, rządy Bałkanów Zachodnich zobowiązały się do przestrzegania podstawowych europejskich wartości demokracji, praworządności, praw podstawowych i pojednania ⁽¹⁸⁾.

5.2. EKES zgadza się, że współpraca regionalna na Bałkanach Zachodnich ma zasadnicze znaczenie dla procesu rozszerzenia i że trzeba ją dalej rozwijać w celu dokonania transformacji. Wiarygodna perspektywa przystąpienia do UE jest główną zachętą do transformacji i jej motorem w regionie. Jest to główna metoda szerzenia demokracji, praworządności i poszanowania praw podstawowych, które to zasady są również najważniejszą siłą napędową integracji gospodarczej i fundamentem pojednania i stabilności w regionie ⁽¹⁹⁾.

5.3. EKES przyznaje, że w ciągu ostatnich kilku lat podjęto szereg kluczowych inicjatyw europejskich i regionalnych, zwłaszcza w odniesieniu do regionu Bałkanów Zachodnich, w celu zbliżenia go do UE, lecz także pogłębienia współpracy między młodymi ludźmi. UE pozostaje głównym partnerem strategicznym tego regionu, zapewniając fundusze i wsparcie w ramach różnych programów (IPA, Erasmus+ itp.). Ponadto wzorując się na sukcesie francusko-niemieckiego biura młodzieży, w 2016 r. uruchomiono regionalne biuro ds. współpracy na rzecz młodzieży (RYCO), aby krzewić ducha pojednania i współpracy między młodymi ludźmi w regionie za pomocą programów wymiany młodzieży.

5.4. Regionalne biuro ds. współpracy na rzecz młodzieży odgrywa ważną rolę w rozwijaniu współpracy i pojednaniu między młodymi ludźmi na Bałkanach Zachodnich. Niezwykle ważne jest wsparcie UE dla usprawnienia regionalnej współpracy na rzecz młodzieży, będącej nieodzownym elementem dążenia do pokoju i stabilności w regionie. Nie tylko wysiłki podejmowane przez regionalne biuro ds. współpracy na rzecz młodzieży powinny wzmacniać rolę młodych ludzi w otwieraniu perspektyw przed regionem.

5.5. Europejska Stolica Młodzieży to tytuł przyznawany przez Europejskie Forum Młodzieży. Ma on na celu wzmocnienie pozycji młodych ludzi, zwiększenie ich uczestnictwa oraz wzmocnienie tożsamości europejskiej w miastach. W 2022 r. Europejską Stolicą Młodzieży jest Tirana. Obchody odbywają się pod hasłem „Aktywuj młodzież”, a głównym celem tego tytułu jest zachęcanie do aktywnego uczestnictwa, skupiając się na potrzebach młodych ludzi, dziś i jutro. Program obejmuje działania mające na celu propagowanie wolontariatu, wzmacnianie pozycji organizacji młodzieżowych oraz tworzenie sieci i synergii między młodymi ludźmi z całej Europy.

⁽¹⁸⁾ REX/184, Deklaracja końcowa 8. Forum Społeczeństwa Obywatelskiego Bałkanów Zachodnich, s. 3.

⁽¹⁹⁾ Dz.U. C 220 z 9.6.2021, s. 88.

5.6. Skuteczną realizację programu innowacji dla Bałkanów Zachodnich powinna dodatkowo wspierać ściślejsza współpraca i działania w zakresie wzajemnego uczenia się organizowane wspólnie przez instytucje UE i podmioty zaangażowane w politykę młodzieżową na Bałkanach Zachodnich.

5.7. Starania podejmowane w celu włączenia Bałkanów Zachodnich w unijne programy na rzecz młodzieży powinny być skoordynowane z realizowanymi już programami regionalnego biura ds. współpracy na rzecz młodzieży. EKES zachęca Komisję Europejską do udzielenia Bałkanom Zachodnim pomocy w poszukiwaniu sposobów ustanowienia nowych programów mobilności wewnątrzregionalnej.

6. Wzmocnienie głosu młodych ludzi z Bałkanów Zachodnich

6.1. Program polityczny UE w odniesieniu do programu innowacji dla Bałkanów Zachodnich ma na celu ułatwienie kształtowania polityki opartej na dowodach⁽²⁰⁾. Dostęp do wiarygodnych i przejrzystych danych statystycznych jest jednym z głównych postulatów UE wobec wszystkich krajów w fazie przedakcesyjnej⁽²¹⁾.

6.2. Strategia UE na rzecz młodzieży na lata 2019–2027 ma zachęcać wszystkich młodych ludzi do demokratycznego uczestnictwa w procesach demokratycznych i w społeczeństwie, promować to uczestnictwo, aktywnie ich angażować, wspierać reprezentację młodzieży na szczeblu lokalnym, regionalnym i krajowym oraz badać i propagować stosowanie innowacyjnych i alternatywnych form demokratycznego uczestnictwa, np. narzędzi demokracji cyfrowej⁽²²⁾.

6.3. Unijny dialog młodzieżowy jest dobrze ugruntowanym mechanizmem dialogu między młodymi ludźmi a decydentami. EKES z zadowoleniem przyjmuje propozycje Komisji, by oprzeć się na tym mechanizmie i wprowadzić go do ram współpracy regionalnej na Bałkanach Zachodnich, zapewniając uwzględnienie poglądów i potrzeb młodych ludzi i organizacji młodzieżowych przy określaniu priorytetów polityki młodzieżowej. Ponadto należy zachęcać do wykorzystywania istniejących na Bałkanach Zachodnich procesów i mechanizmów partycypacyjnych, w których uczestniczy młodzież, a także je propagować.

6.4. Według wskaźnika uczestnictwa młodzieży⁽²³⁾ młodzi ludzie na Bałkanach Zachodnich są nadal zdecydowanie niedostatecznie reprezentowani w życiu politycznym. Najnowsze dane pokazują, że przeważająca większość (78 %) uważa, że młodzi ludzie powinni mieć większy wpływ na politykę⁽²⁴⁾.

6.5. EKES zdecydowanie popiera zaangażowanie młodych ludzi w procesy decyzyjne w kwestiach, które ich dotyczą. Oprócz uczestnictwa indywidualnego istotną rolę w umacnianiu pozycji młodych ludzi na płaszczyźnie politycznej, gospodarczej i społecznej odgrywają organizacje młodzieżowe. W związku z tym, jak podkreślono w rozporządzeniu w sprawie IPA III i metodyce rozszerzenia, należy zwrócić uwagę na znaczenie finansowania i wspierania organizacji społeczeństwa obywatelskiego w celu zaspokojenia potrzeb młodych ludzi.

6.6. Status społeczno-ekonomiczny i poziom wykształcenia są uważane za istotny prognostyk skłonności jednostek do głosowania lub udziału w innych formach zaangażowania politycznego. Z analizy statystycznej na poziomie regionalnym wyłania się spójny obraz nierówności społeczno-ekonomicznych nieodłącznie związanych z zaangażowaniem młodych ludzi w regionie Bałkanów Zachodnich⁽²⁵⁾.

Bruksela, dnia 13 lipca 2022 r.

Christa SCHWENG
Przewodnicząca
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

⁽²⁰⁾ Program działań dla Bałkanów Zachodnich dotyczący innowacji, badań, edukacji, kultury, młodzieży i sportu.

⁽²¹⁾ Komisja Europejska, Rozdziały dorobku prawnego/rozdziały negocjacyjne.

⁽²²⁾ „Angażowanie, łączenie i wzmacnianie pozycji osób młodych: nowa strategia UE na rzecz młodzieży” (COM(2018) 269 final).

⁽²³⁾ Ana and Vlade Divac Foundation, *Youth Participation Index for 2020* [Wskaźnik uczestnictwa młodzieży do roku 2020].

⁽²⁴⁾ Fundacja im. Friedricha Eberta, Jusic, *Political alienation of a precarious generation* [Alienacja polityczna pokolenia żyjącego w niepewnych warunkach], s. 5, 2019.

⁽²⁵⁾ Fundacja im. Friedricha Eberta, Jusic, *Political alienation of a precarious generation* [Alienacja polityczna pokolenia żyjącego w niepewnych warunkach], s. 5, 2019.